



# Səni məndə, Məni səndə yaşadan XATİRƏLƏR

## Bələdçim xalq şairi Məmməd Arazın "Xatirələr"i idi

Hər gün öz-özümə düşünürəm ki, mənim keçmişdə qalmağım, "keçmişin adamı" olmağım heç də təsadüfi deyil. Bunu indi anladığım bir səbəbi var. O da xatirələrə bağlılığım. Yəni mən xatirələrdən qopub ayrıla bilmirəm. Öz də onların nə ovqatına, nə ifadə etdiyi məramı, hətta kiminlə hansı şəraitdə yaddaşına köçməyindən asılı olmayaraq, xatirələr mənim üçün təkcə yaşanmış ömür deyil, həm də indi yaşadığım gündü, aydı. Bu məqamda hər xatirə mənim üçün həm də ömrümdən qopan zaman kəsiyi olmaqla yanaşı, həm də həyata bağlayan bir teldi. Mən ondan yarışıb dünənimi özümə sabahıma daşıyıram...

Söz adamları öz yaradıcılıqlarında xatirələrə, keçmişlə, dünənlə bağlı kifayət qədər əsərlər, yazılı nümunələr ortaya qoyublar. Onların da hərəsi bir ovqatın, bir yaşayışın diktəsi, təəssüratıdır. Bu mənada xalq şairi, unudulmaz Məmməd Arazın "Xatirələr"i mənim üçün bu gün başqa bir çalardadır, başqa bir rəngdə, başqa bir havada özünü ifadə edir. Yəni yaşadığım ovqat Məmməd Araz şeirini mənə bu gün bir içim su kimi, bir udum hava kimi və həm də əlimdə tutulqa edib ayaqda duracağım ümid kimidir. Ona görə də mən öz ovqatımdan o xatirələri fərqli görürəm. Mənim baxış bucağım indi o xatirələri vərəqləyir. Həmin xatirələr də mənimlə elə şirin-şirin söhbət edir ki, sanki bu an mən Səninlə birlikdəyəm. Amma səs Məmməd Arazın səsidir:

Axır yetişəcək ayrılıq çağı,  
Mən səndə, sən məndə alışmasıyq,  
Hələ bu görüşü bir-iki yaxın  
Dosta da arabir danışmasıyq.

Görürsənmi, necə də səmimi, necə də duyğusal ilk görüş, ilk tanışlıq, ilk anlaşma və onu bizim içimizdə yandırdığı qılgıncım. Həmin o qılgıncım oda çevrilənə qədər səbrimiz çatmayacaq. Sən rəfiqənə, mən dostuma bu görüşdən danışacam. Səni necə gördüyümü, necə sevməyə başladığımı söyləyəcəm. İcimdə çözlən o qılgıncım məni necə yandırmağa başladığı anladacam... Bax, bunları düşünə-düşünə lap sonralar yazdığım misralar bəlkə də onda doğulacaqdı. Və o misralar indi bir qacaraq yazı kimi gözümün önündən gəlib keçir. Onda doğulan misralar indi bu cür səslənir:

Daha dağdan enirəm  
Yavaş-yavaş sönürəm...  
Dünənimə dönürəm -  
Salam, xatirələrim...  
Balam - xatirələrim!..

Hə, sizi deyə bilmərəm, mən o xatirələrimi dünyaya gələnlə övladım kimi qarşıladım. Anladım ki, sevgimlə bərabər dünyaya xatirələrim də gəlib. Və mən onların hər ikisini ürəyimdə, yaddaşımda, ruhumda özümə daşımaqdan bir xoşbəxtlik, bir məmnunluq hiss etdim. Təbii ki, bu da elə böyük Məmməd Arazın sözüünün işığında özünü daha parlaq, daha gözəl göstərirdi. Həmin o gözəlliyi bu misralar yəqin sizə də təqdim etmiş olar:

Xeyli susmayacaq yaddaşın səsi,  
Sözün olmayacaq əvvəli, ardı:  
"Sənəmdə bu odda kişi nəfəsi..."  
"Qəlbimdə bu adda qadın yaşardı..."

Həqiqətən yaddaşa, qəlbə yazılan südlə gələnlərin şirin "bəladır", bir "gözəl" xəstəlikdir. O yalnız sümüklə, son nəfəslə çıxır adamın canından, qanından. Bunu belə deyirlər. Mən bu deyimlə razılaşıram. İcimdəki səs mənə deyir ki, sevgi sümüklə də çıxır, son nəfəslə də çıxır və sadəcə olaraq Tanrıya qovuşan ruhun özünə çökür və deməli, yaşayan ruhla birlikdə o sevgi də yaşayır. Söhbət qısa və bölünməyən, kiçilməyən, xırdalanmayan məhəbbətdən gedir. Mən də bu inancla yaşayıram və o inancın işığında da həmin o sevginin ayağına baş qoyuram. Və:

O ləzzətlə, o, tamlar -  
Əlin dolu bir camla...  
Gəldim yenə, bir damla -  
Alam, xatirələrim...  
Salam - xatirələrim!..

Yəqin ki, bu düşüncələrim, bu mülahizələrim kəlmələrinə qınağına və yaxud etirazına səbəb ola bilər, ya da kimsə təqdir edir, həmfikirliyini bildirir, bütün hallarda isə mənim içimdən gələn səs özümün öz məntiqimdə, öz nöqtəmdə doğru olduğuma haqq qazandırır, üstəlik burda mənə Məmməd Arazın misraları da az qala hökm şəklində ifadə etdiyi fikirləri də yaddançı, ayrılmamaqdan verir. Söhbət unutmamaqdan, ayrılmağa qədərdir. Xalq şairi yazır ki:

Hələ deyəcəyik: "dönə o günlər,  
Onu istəyimcə görə bilmədim.  
O mənim qəlbimə girdiyi qəldər  
Mən onun qəlbinə girə bilmədim..."

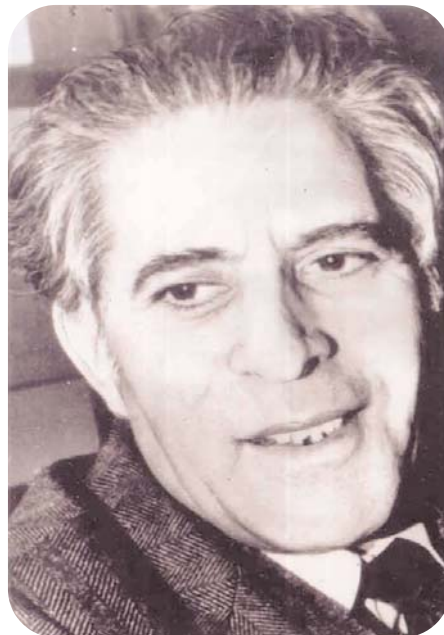
Sonra bu ülfətin, güllüşün, sözün  
Odu yavaş-yavaş soyuyacaqdır,  
Bu səslər, bu sözlər ürəyimizizin  
Gizli bir küncündə uyuyacaqdır.

Mən bu misraların qollarını necə açdığımı, mənim öz aurasına necə aldığımı ifadə etməkdə çətinlik çəkirəm. Ona görə ki, bu misralar bir rəssam işidir, bir canlı tablodu, bir sənət əsəridir, bir kino lentidi...təkcə oxumursan, həm də görürsən, izləyirsən, yaşayırsan, izləyirsən. Hətta özünü o tablounun içərisində, o həyatın özündə görürsən. Elə bilirsən ki, yazan da, danışan da sən özünüsən. Təbii ki, bu da mənim Arazın qədrətində, Məmməd Araz istedadının al-əzəmətlidir...

Bu möhtəşəm səhnədə yaşayanlar yalnız həqiqi sevginin daşıyıcıları üçün özəl və gözəldir. Bax, elə o özəl və gözəl olan da mənim əlimi buraxmır, özü ilə gəzdirir hər yer. Mən də gəzə-gəzə səni görür, səni duyur, səninlə bərabər addımıyır və sənə deyirəm:

Bir də bu yol salınmaz  
Bir də o ney çalınmaz...  
Bircə sənsən, alınmaz -  
Qalam, xatirələrim...  
Salam - xatirələrim!..

Ayrılmıq istəmədiyim, qopmağı belə düşünmədiyim həyat gerçəkliyi. Böyük mənada mənim YAŞAMIM! Sən bu anın içərisində hər şeyə qadir və sahibsən. Ona görə də mən də özümü hamıdan güclü və hər şeyə qadir sayıram...Ona görə ki, sən həm ürəyimdəsən, həm də əlin ürəyimin üstündədi. Bu da o deməkdir ki, olan, baş verən hər bir hadisə, hərəkət qədər, bəxtin yazısıdır. Onu da qədər kimi, bəxt yazısı kimi hopdurmaq lazımdı varlığımız. Çünki biz bunu etsək də, etməsək də



o, bizimlə qalacaq. Bunu təkcə mən demirəm. Elə Məmməd Araz da deyir:

Qalacaq bir uzaq, bir şirin nağıl,  
Yolu yormayacaq nə məktub, nə zəng.  
Ya məndən bir təbrik - bayramqabağı -  
Ya səndən bir barmaq kağız gələcək.

Bir barmaq kağız da, bu bir gül ləçəyi də, bu bir kəlmə söz də - duyumu olan, duyğusalığı olan, böyük və pak hisslərin daşıyıcısı kimi yorulmadan ən ali hissə qollarını açan insan üçün, indiki məqamda isə aşiq üçün tanrı müqəddəs, Allahın hədiyyəsidir. Ona görə də o, həm xatirəyə çevrilir, həm də sənin xatirə dəftərin arasındakı gül ləçəyinə, ya da bir barmaq vərəqə, hansı ki, o, sənin adına yazılıb. Sən o gül ləçəyini də, o xatirəni də, o vərəqi də hamıdan gizlin bir guşədə, lap elə yatağında qoxulayıb xəyalə dalacaqsan, kipiyyənin ucundakı bir damlanın yastığına necə damdığını hiss etməyəcəksən. Ona görə ki, o sevgi sənin də ruhuna sahibdi, sənin də ürəyinə hakimdi:

İçdin ruhumun yağın  
Öpdün gözümün ağın...  
Mənə hamıdan yaxın -  
Balam, xatirələrim...  
Salam - xatirələrim!..

Bəli, vaxt... vədə...zaman...bütün bunlar bir mənanı ifadə etsə də, amma hər birinin öz yozumu var. Çünki mən "vaxt" deyəndə, "vədə" düşünəndə, bu zamandan qopub gedirəm üzün sənə tərəf... üzün həmin o görüş yerinə...üzün həmin günə tərəf...Ona görə də vaxtı, vədəni elə bu zamanın özünə daşıyıram. Bu zamanı da o vaxta, o vədəyə. Bu bir-birinə qarışan vaxt, vədə içərisində sənin də, mənim də yaxamdan eyni xatirə tutur. Onu xalq şairi Məmməd Araz da özünəməxsus şəkildə sənə də, mənə də xatırladır:

Bir gün fikrimizə bir iti caynaq,  
Girib bunları da didişdirəcəm,  
Ən məhzun, kədərli anlarda ancaq  
Bizi xatirələr görüşdürəcəm.

Doğurdan da, mən zaman-zaman bir gerçəyin canlı şahidinə çevrilmişəm. O da məni iç dünyamın adamları ilə sorğusuz- sualsız, izinsiz-filansız görüşdürən xatirələrim və yuxularımdır. Onlara qadağı yoxdur. Onlar istədikləri vaxt yaddaşımın, ürəyimin qarısını açıb məni iç dünyamdakı dünənimlə qarşılaşdırırlar. Bax, onda bir daha əmin oluram ki, hansı ovqatda olmadığımıdan asılı olmayaraq mən həmin o iç dünyamın adamları ilə, ən başda isə həmin də ruhumda olan səninlə bir yerdəyəm. Göz-gözə duyulan özümüzdən, arzularımızdan, xəyallarımızdan danışırıq. Baxmayaraq ki, bu bir an məsələsidir. Olsun! Bu bir an üçün də yaşamağa və ölməyə dəyər. Çox da ki:

Haqdan mənə "çök!" - gəlib  
Karvan yorğun - lək gəlib!  
Öz ömrümə köklənib...  
Lalam, xatirələrim...  
Salam - xatirələrim!..

Bütün gerçəkliklərin ən gerçəyi olan dünən...Sən mənim üçün xatirə dolu bu günsən. Ona görə də bugünümlə olan dünənim, sən də mənədsən. Sənə yalnız elə gördüyüm, sevdiyim, bildiyim kimi olmağı arzu edirəm. Başqa nəşə deməyə indi söz tapmırsan. Yaşay Məmməd Araz deyir ki:

Ta heç nə demirəm, heç nə demirəm,  
Alışır sənəmdə söz aram-aram.  
Mən fəal bir kövrək, yaşayışı  
Və səni xatirə bağışlayıram.

**P.S.** Bəli, bu yazının sonuna da ustadımla, ölməz Məmməd Araz ilə, daha doğrusu, onun "Xatirələr"i gəlib çatdım. Yol boyu sən də mənimlə birlikdə idin. Yəqin ki, bunu özün də hiss etdin.

